

Aan Zijne Excellentie de Gouverneur van Aruba,
t.a.v. de Minister van Financiën en Cultuur
L.G. Smith Blvd. 76
Alhier

Uw brief: 15 mei 2023
Uw kenmerk: LV-23/0003
Datum: 31 mei 2023
Kenmerk: RvA 28-23

Onderwerp: Ontwerp-Landsverordening tot wijziging van de Landsverordening van 24 november 2022 (AB 2022 no. 145) tot vaststelling van de begrotingen van de ministeries van het Land voor het dienstjaar 2023

Naar aanleiding van bijgaand aan de Raad ter advies toegezonden ontwerp-Landsverordening tot wijziging van de Landsverordening van 24 november 2022 (AB 2022 no. 145) tot vaststelling van de begrotingen van de ministeries van het Land voor het dienstjaar 2023, moge de Raad Uwe Excellentie het volgende berichten.

1. Algemeen

1.1 Het onderhavige ontwerp strekt tot wijziging van de Landsverordening van 24 november 2022 (AB 2022 no. 145) tot vaststelling van de begrotingen van de ministeries van het Land voor het dienstjaar 2023. Ingevolge artikel IV.1 van de Staatsregeling van Aruba (AB 1985 no. 26) wordt de Raad gehoord over voorstellen van wet die door de regering aan de Staten van Aruba worden gedaan. Aangezien de onderhavige wijziging van de Landsbegroting 2023 de vorm heeft van een wetsvoorstel, wordt ook over dit voorstel advies gevraagd aan de Raad. De Raad heeft in het kader (van de behandeling) van het onderhavige ontwerp kennisgenomen van de 'Voorjaarsnota 2023 behorende bij de begrotingswijzigingsvoorstellen aangaande dienstjaar 2023' (hierna: Voorjaarsnota 2023) en het 'Advies bij de ontwerp begrotingswijziging 2023 en Voorjaarsnota 2023' van het College Aruba financieel toezicht (CAft), d.d. 20 april 2023 (kenmerk: Cft 202300034).

1.2 De Raad wil allereerst opmerken dat hij het positief acht dat een ontwerp-begrotingswijziging - met bijbehorende voorjaarsnota - opgesteld is in het eerste halfjaar van het dienstjaar. Op deze manier wordt tijdig inzicht geboden in veranderende (financiële en economische) omstandigheden en aangepaste beleidsvisies en -uitvoeringen van de regering, ten opzichte van het moment van opstellen van de ontwerp-Landsbegroting 2023. Daarnaast wordt hiermee de Staten ook aan het begin van het lopende dienstjaar de mogelijkheid geboden om hun budgetrecht uit te oefenen, naast het moment van de in het najaar aan te bieden ontwerp-begrotingswijziging.

1.3 De in het ontwerp opgenomen economische prognoses zijn niet gewijzigd ten opzichte van de in de Landsbegroting 2023 gehanteerde prognoses, aangezien de Directie Economische Zaken, Handel en Industrie (hierna: DEZHI) haar economische vooruitzichten voor 2023 nog niet geactualiseerd heeft medio mei.¹ De in het ontwerp gehanteerde prognoses zijn hierdoor nog steeds gebaseerd op het geschetste positieve scenario uit de “Economic Outlook 2022-2023” van de DEZHI van oktober 2022.² De huidige financiële en economische ontwikkelingen - zoals een aanhoudende hoge inflatie³ en ontwikkelingen op de internationale financiële markten, waar door een continuering van verkrappend monetair beleid de rentes een stijgende lijn vertonen - krijgen onvoldoende hun weerslag in dat scenario. Door nog steeds uit te gaan van de niet-actuele prognoses, zoals weergegeven in het positieve scenario uit de “Economic Outlook 2022-2023” van de DEZHI, zet de Raad vraagtekens bij het realiteitsgehalte van de gehanteerde cijfers.

1.3.1 In de ontwerp-Landsbegroting 2023 - waarover de Raad op 26 juli 2022 adviseerde⁴ - is het door de DEZHI geschetste baseline-scenario als uitgangspunt genomen. In onderhavig ontwerp (en in de vastgestelde Landsbegroting 2023) wordt echter het door de DEZHI geschetste positieve scenario gehanteerd. Het uitgangspunt van dit positieve scenario is dat de positieve ontwikkelingen in de toeristische sector zich in 2023 zullen voortzetten.⁵ In het positieve scenario wordt voor 2023 uitgegaan van een geprojecteerde nominale economische groei van 6,8% van het BBP tot een BBP van Afl. 6.317 miljoen.⁶ Het baseline-scenario kent een lagere geprojecteerde nominale economische groei van 4,5% van het BBP tot een BBP van Afl. 6.184 miljoen in 2023.⁷ Als bij beide scenario's naar de geprojecteerde reële economische groeicijfers wordt gekeken, valt op dat het positieve scenario uitgaat van een reële economische groei van 1,5%, terwijl het baseline-scenario uitgaat van een krimp van 0,6%. Hiermee vertoont het baseline-scenario, zowel nominaal als reëel, een duidelijk somberder beeld. De Raad vraagt zich dan ook af of het hanteren van het positieve scenario niet een te rooskleurig

¹ MvT, p. 1.

² MvT, p. 1 - 2.

³ De CBA verwacht voor 2023 een inflatiecijfer van 6,0% in plaats van de 5,4% die door de DEZHI gehanteerd wordt (zie CBA (2023) *Economic Outlook March 2023*, p. 5). Bovendien zijn in deze beide inflatiecijfers de inflatoire effecten van de heffing van BBO/BAVP en BAZV bij de invoer van goederen nog niet meegenomen.

⁴ Zie het advies van de Raad op de ontwerp-Landsbegroting tot vaststelling van de begrotingen van de ministeries voor het dienstjaar 2023, d.d. 26 juli 2022, kenmerk RvA 62-22.

⁵ Zie pagina 2 van de Memorie van Toelichting en pagina 1 van de Algemene Toelichting bij de Nota van Wijziging bij de ontwerp-Landsverordening tot vaststelling van de begrotingen van de ministeries van het Land voor het dienstjaar 2023 (volgnummer IS/223/22-23).

⁶ Zie pagina 2 van de Memorie van Toelichting en pagina 19 van de Economic Outlook 2022-2023 van de DEZHI (oktober 2022).

⁷ DEZHI (2022) *Economic Outlook 2022-2023 October 2022*, p. 11.

beeld schetst voor het dienstjaar 2023⁸ en hoe dit zich verhoudt tot de gedachte van het in de ontwerp-Landsbegroting 2023 gehanteerde *voorzichtigheidsbeginsel*.⁹

1.3.2 Op 25 mei 2023 heeft de DEZHI haar nieuwe economische prognoses voor 2023 gepubliceerd in haar “Economic Outlook 2023-2024”. Hierin wordt voor 2023 slechts één scenario geschetst, het baseline-scenario. In dit baseline-scenario zal voor 2023 de nominale economische groei 10,1% bedragen (tot een BBP van Afl. 6.526 miljoen) en is er sprake van een reële economische groei van 3,3%. Zodoende zijn de nieuwe cijfers uit het baseline-scenario nog beter dan de economische groeicijfers uit het positieve scenario uit de “Economic Outlook 2022-2023”.

1.3.3 Het Internationaal Monetair Fonds (hierna: IMF) gaat echter in haar meest recente prognose - de “World Economic Outlook” van april 2023 - uit van een meer sober beeld ten opzichte van haar vorige prognose van oktober 2022. Waar in oktober 2022 nog een nominale groei van 5,0% geraamd werd en een reële groei van 2,0%, bedraagt in de nieuwe prognose de nominale economische groei 4,0% en de reële economische groei 1,6% voor het jaar 2023 voor Aruba.¹⁰

1.3.4 Ook de Centrale Bank van Aruba (hierna: CBA) heeft onlangs haar economische prognoses gepubliceerd in haar “Economic Outlook March 2023”. Hierin wordt voor drie scenario’s - pessimistisch, baseline en optimistisch - een hoge nominale economische groei geraamd van onderscheidenlijk 8,4%, 9,1% en 10,2%.¹¹ De CBA komt voor 2023, gezien de hoge inflatie, echter wel voor alle scenario’s uit op een negatieve reële economische groei van onderscheidenlijk minus 2,4%, minus 1,8% en minus 0,9%.¹²

1.3.5 Verder geeft de onlangs gepubliceerde Uitvoeringsrapportage 4^e kwartaal 2022 van het Land Aruba voor het dienstjaar 2022 een duidelijk verbeterd beeld ten opzichte van de begrotingswijziging 2022 (inclusief Nota van Wijziging).¹³ In plaats van het begrote financieringstekort van 1,6% voor het Land en 1,1% voor de collectieve sector, heeft het Land uiteindelijk in 2022 een financieringstekort van 0,7% gerealiseerd en de collectieve sector zelfs een financieringsoverschot van 0,3%. De weerslag van deze verbeterde uitgangspositie voor de begroting in 2023 is echter niet meegenomen in het ontwerp.

1.3.6 Gezien a) het hanteren van de niet-actuele economische prognoses van de DEZHI uit het najaar van 2022, b) de in het ontwerp gehanteerde cijfers uit het positieve

⁸ Zo verwacht de AHATA inmiddels een gemiddelde hotelbezettingsgraad van 77% voor het jaar 2023, wat 9% minder is vergeleken met 2019. Zie het bericht van 17 mei 2023 op <https://www.ahata.com/news>.

⁹ Zie pagina 11 van de Memorie van Toelichting behorende bij de ontwerp-Landsbegroting 2023.

¹⁰ Zie de IMF World Economic Outlook Database van 7 april 2023 (<https://www.imf.org/en/Publications/WEO/weo-database/2023/April/>).

¹¹ CBA (2023) *Economic Outlook March 2023*, p. 9.

¹² CBA (2023) *Economic Outlook March 2023*, p. 8.

¹³ Zie pagina 7 van de Uitvoeringsrapportage 4^e kwartaal 2022 Land Aruba (d.d. 17 april 2023).

scenario van de DEZHI in plaats van de cijfers uit het baseline-scenario, c) de verbeterde vooruitzichten van de DEZHI in haar “Economic Outlook 2023-2024”, d) de naar beneden toe bijgestelde economische prognoses van het IMF, e) de negatieve reële groeicijfers van de CBA en f) de onlangs gepresenteerde realisatiecijfers over het dienstjaar 2022, zet de Raad vraagtekens bij het realiteitsgehalte van de gebruikte cijfers in het ontwerp. Hij adviseert dan ook om de prognoses zowel aan de ontvangstenkant als de bestedingskant voor 2023 aan te passen aan de meest actuele en beschikbare gegevens en hierbij - gezien de grote verschillen in de verschillende prognoses voor 2023 - alle beschikbare bronnen te betrekken.

2. Ontwerp-landsverordening

2.1 De Raad merkt op dat de inwerkingtredingsbepaling geregeld wordt in voorgesteld artikel 3. Aangezien het ontwerp slechts uit twee artikelen bestaat, dient “artikel 3” vervangen te worden door “artikel 2”.

2.2 De Landsbegroting 2023 toonde een financieringsoverschot van Afl. 63,3 miljoen voor het Land, wat neerkwam op +1,0% van het BBP. In het ontwerp is - op basis van (meerjarige) beleidsaccentueringen en/of actualisaties van economische prognoses - een aantal begrotingsaanpassingen opgenomen, die te maken hebben met verschuivingen in beleidsaccenten. Deze verschuivingen hebben geen effect op het eerder geraamde financieringssaldo van +1,0% van het BBP.¹⁴ De ontvangstenkant (toename middelen met Afl. 9,3 miljoen) en de bestedingskant (toename kosten met Afl. 10,7 miljoen en afname kapitaaluitgaven met Afl. 1,5 miljoen) nemen beide toe met een bedrag van Afl. 9,3 miljoen.

Tabel 1: Overzicht mutaties wijziging Landsbegroting 2023 t.o.v. de Landsbegroting 2023¹⁵

	Δ (wijz. 2023 - 2023)	Bedrag (in Afl. milj.)
Financieringssaldo Landsbegroting 2023		63,3
<i>Mutaties middelen</i>	▲	9,3
<i>Mutaties kosten</i>	▲	10,7
<i>Mutaties financieringsmiddelen</i>	-	0,0
<i>Mutaties kapitaaluitgaven</i>	▼	(1,5)
Financieringssaldo na begrotingswijziging		63,3

De aanpassingen aan de middelenkant betreffen geormerkte Nederlandse middelen ten behoeve van de uitvoering van programma's uit het landspakket. Aan de bestedingskant vinden mutaties plaats vanwege verschuivingen in beleidsaccentueringen, het decentraliseren van de water- en elektriciteitskosten en de

¹⁴ Considerans jo. MvT, p. 2.

¹⁵ In deze tabel staan afgeronde bedragen, waardoor afrondingsverschillen kunnen ontstaan.

uitvoering van programma's van het landspakket. De gevolgen van de mutaties voor de Landsbegroting 2023 zijn weergegeven in tabel 2.

Tabel 2: Voorgestelde mutaties op Landsbegroting 2023¹⁶

<i>(Bedragen in miljoenen Afl.)</i>	Begroting 2023		Mutaties suppletoire begroting 2023		Begroting 2023 na mutaties	
Totale ontvangsten	1.607,0		9,3		1.616,3	
Directe belastingen	476,6		-		476,6	
Indirecte belastingen	714,9		-		714,9	
Overige ontvangsten	372,7		9,3		382,0	
Totaal exploitatierekening	1.564,3		9,3		1.573,6	
Verkoop onr. goederen en grond	2,2		-		2,2	
Lokale kredietaflossing	6,5		-		6,5	
Vrijgekomen afschrijvingen	34,1		-		34,1	
Totaal kapitaalrekening	42,7		-		42,7	
Totale bestedingen	1.543,8		9,3		1.553,0	
Personeelslasten	459,7		(1,0)		458,7	
Goederen & diensten	204,7		6,0		210,7	
Rente	249,5		-		249,5	
Subsidies	213,7		5,2		218,9	
Overdrachten	181,4		0,6		182,0	
Bijdragen & afschrijvingen	183,8		-		183,8	
Totaal exploitatierekening	1.492,8		10,7		1.503,5	
Investerings	19,7		1,7		21,4	
Lokale vermogensoverdrachten	5,3		-		5,3	
Lokale kredietverlening	26,0		(3,2)		22,8	
Totaal kapitaalrekening	51,0		(1,5)		49,5	
	Bedrag	% BBP	Bedrag	% BBP	Bedrag	% BBP
Financieringssaldo	63,3	1,0%	0,0	0,0%	63,3	1,0%
Primair saldo¹⁷	312,8	5,0%	0,0	0,0%	312,8	5,0%
Overheidsschuld¹⁸	5.652,7	89,5%			5.652,7	89,5%
BBP	6.317,0		6.317,0		6.317,0	

Op basis van de voorgestelde wijzigingen, die in de bovenstaande tabel 2 staan weergegeven, en de meest actuele prognosecijfers 2023 van de entiteiten behorende tot de collectieve sector, zal hieronder op een aantal van de aangebrachte mutaties nader worden ingegaan.

¹⁶ In deze tabel staan afgeronde bedragen, waardoor afrondingsverschillen kunnen ontstaan.

¹⁷ Het primaire saldo wordt gedefinieerd als het saldo van de ontvangsten minus de bestedingen, uitgezonderd de rentelasten.

¹⁸ De verwachte schuldstand voor 2023 is bepaald aan de hand van de Uitvoeringsrapportage 4^e kwartaal 2022 Land Aruba (d.d. 17 april 2023) en de ontwerp-Begrotingswijziging voor het dienstjaar 2023.

Ontvangsten

2.3 Uit de door de Raad ontvangen gegevens van Directie Financiën, blijkt dat over de eerste vier maanden van 2023 de belastingontvangsten - en dan met name directe belastingontvangsten - een patroon vertonen dat boven de belastingbedragen ligt die in de Landsbegroting 2023 zijn opgenomen. Zo is inmiddels aan dividendbelasting reeds meer dan Afl. 15 miljoen ontvangen, terwijl hier voor het gehele dienstjaar 2023 Afl. 12 miljoen voor begroot is. De Raad adviseert dan ook om de begrote belastingontvangsten voor het dienstjaar 2023 meer in overeenstemming te brengen met het gerealiseerde patroon aan belastingontvangsten van de eerste vier maanden in 2023.

2.4 In de Landsbegroting 2023 is uitgegaan van een ingangsdatum van 1 juni 2023 inzake de heffing van BBO/BAVP en BAZV bij de invoer van goederen.¹⁹ Gezien de late aanbieding aan de Raad van de ontwerp-landsverordening waarin deze heffing geregeld wordt²⁰, en waar de Raad op 10 mei 2023 advies op heeft uitgebracht²¹, acht de Raad deze ingangsdatum niet realistisch. Intussen heeft de regering ook publiekelijk aangekondigd dat de inwerkingtreding per 1 juli 2023 zal geschieden. Door een latere ingangsdatum van de heffing van BBO/BAVP en BAZV bij de invoer van goederen, zullen de ontvangsten uit BBO/BAVP in 2023 lager uitvallen dan begroot²² is waardoor deze ontvangsten neerwaarts bijgesteld dienen te worden.²³

2.5 Uit de Uitvoeringsrapportage 4^e kwartaal 2022 blijkt dat in 2022 Afl. 10 miljoen minder aan terug te vorderen loonsubsidie is gerealiseerd dan begroot was.²⁴ Tevens is een deel van de in 2022 teruggevorderde loonsubsidie nog niet ontvangen.²⁵ De Raad vraagt zich af a) of een deel van deze nog niet gerealiseerde en/of ontvangen terugvorderingen in 2023 ontvangen zullen worden, bovenop het begrote bedrag van Afl. 53,5 miljoen voor 2023 en b) of er ook voor het dienstjaar 2023 vertragingen te

¹⁹ Zie pagina 5 van de Algemene Toelichting bij de Nota van Wijziging bij de ontwerp-Landsverordening tot vaststelling van de begrotingen van de ministeries van het Land voor het dienstjaar 2023 (volnummer IS/223/22-23).

²⁰ De Raad heeft de ontwerp-landsverordening houdende wijziging van de Landsverordening belasting over bedrijfsomzetten en additionele voorzieningen PPS-projecten (AB 2006 no. 83), de Landsverordening bestemmingsheffing AZV (AB 2014 no. 59) alsmede van een aantal aanverwante belastingverordeningen (Landsverordening Belastingplan 2023 - Deel II) op 30 maart 2023 aangeboden gekregen.

²¹ Zie het advies van de Raad op de Landsverordening Belastingplan 2023 - Deel II, d.d. 10 mei 2023, kenmerk RvA 19-23.

²² De meeropbrengsten als gevolg van de heffing van BBO/BAVP en BAZV bij de invoer van goederen zijn voor 2023 begroot op Afl. 15 miljoen. Zie pagina 3 van de Algemene Toelichting bij de Nota van Wijziging bij de ontwerp-Landsverordening tot vaststelling van de begrotingen van de ministeries van het Land voor het dienstjaar 2023 (volnummer IS/223/22-23).

²³ In dit kader dient ook de voorgenomen versimpeling van de tariefstructuur van de invoerrechten te worden betrokken, welke de regering voornemens is om gelijktijdig in te laten gaan met de inwerkingtreding van de heffing van BBO/BAVP en BAZV bij de invoer van goederen.

²⁴ Zie pagina 14 van de Uitvoeringsrapportage 4^e kwartaal 2022 Land Aruba (d.d. 17 april 2023).

²⁵ Zie pagina 15 van de Uitvoeringsrapportage 4^e kwartaal 2022 Land Aruba (d.d. 17 april 2023).

verwachten zijn, zoals bijvoorbeeld (lopende) bezwaar- en beroepszaken, die reden zijn tot aanpassing van het begrote bedrag aan terug te vorderen loonsubsidie voor 2023.

2.6 Uit de door de Raad opgevraagde gegevens bij de Aruba Tourism Authority (hierna: ATA) blijkt dat het netto-resultaat van de ATA voor het dienstjaar 2022 vastgesteld is op Afl. 42,8 miljoen. Dit is ook het dividendbedrag dat ATA aan het Land zal uitkeren in het dienstjaar 2023 in plaats van de Afl. 30 miljoen die in de Landsbegroting is opgenomen.²⁶ De hoofdmiddelensoort niet-belastingopbrengsten bij het ministerie van Toerisme en Volksgezondheid dient derhalve met Afl. 12,8 miljoen naar boven te worden bijgesteld.

2.7 In de Landsbegroting 2023 is een dividenduitkering van Afl. 10 miljoen van de CBA opgenomen. Als gevolg van een toename van het rendement van de door de CBA aangehouden buitenlandse tegoeden, veroorzaakt door de stijgende internationale rentes in 2022, vraagt de Raad vraagt zich af of de dividenduitkering van de CBA in 2023 hoger zal uitvallen. Geadviseerd wordt om hier in de toelichting aandacht aan te besteden.

Bestedingen

2.8 In zijn advies op de ontwerp-Landsbegroting 2023 heeft de Raad aangegeven dat de beleidsvoornemens in de bijbehorende toelichting in onvoldoende mate hun weerslag krijgen in de begrotingscijfers, waardoor het beoordelen van het realiteitsgehalte van de betreffende begrotingscijfers bemoeilijkt werd.²⁷ Ook in onderhavig ontwerp gaat de toelichting in onvoldoende mate in op wijzigingen in de (uitvoering van) beleidsvoornemens en de daarmee gemoeide bedragen. Teneinde recht te doen aan het budgetrecht van de Staten om het doel en nut van de uitgaven te bepalen en de wijzigingen te kunnen beoordelen voor het lopende beleid, is meer duidelijkheid geboden. Het betreft hierbij een aantal posten waarbij sprake is van een aanzienlijke (relatieve) verandering ten opzichte van de opgenomen bedragen in de Landsbegroting 2023. Een nadere inhoudelijke toelichting - waarom voor de beleidsuitoefening een aanzienlijke verhoging nodig dan wel aanzienlijke verlaging mogelijk is - is hierbij op zijn plaats. Het gaat met name om onderstaande wijzigingen:

Tabel 3: Absolute en relatieve wijzigingen in bedragen ten opzichte van de Landsbegroting 2023

Post	Dienst	Bedrag in Landsbegroting	Δ in Afl.	Δ in %	Toelichting
Goederen & Diensten (4300)	Directie Natuur en Milieu	Afl. 514.000	+ Afl. 396.100	+ 77%	Nodig voor de uitvoering van lopend beleid.

²⁶ Voorjaarsnota 2023, p. 21.

²⁷ Zie het advies van de Raad op de ontwerp-Landsbegroting tot vaststelling van de begrotingen van de ministeries van het Land voor het dienstjaar 2023, d.d. 26 juli 2022, kenmerk RvA 62-22, p. 3.

Goederen & Diensten (4300)	Bureau City Inspector	Afl. 673.000	+ Afl. 628.000	+ 93%	Nodig voor de uitvoering van lopend beleid.
Goederen & Diensten (4300)	Overig TINO	Afl. 467.000	+ Afl. 840.000	+ 180%	Nodig voor de uitvoering van lopend beleid.
Goederen & Diensten (4300)	Bureau minister ECDO	Afl. 2.113.000	- Afl. 1.000.000	- 47%	Afname niet toegelicht.
Investerings (6400)	NSS-project	Afl. 2.192.000 ²⁸	- Afl. 1.086.100	- 50%	Afname niet toegelicht.
Personeel (4100 & 4200)	EPB	-	- Afl. 350.000	-	Afname niet toegelicht. Bovendien worden de kostenposten 4100 en 4200 niet gebruikt voor de EPB.
Personeel (4100 & 4200)	Dienst Uitvoering Onderwijssubsidie	Afl. 205.000	- Afl. 205.000	- 100%	Afname niet toegelicht.
Personeel (4100 & 4200)	Technisch onderwijs	Afl. 503.000	- Afl. 453.000	- 90%	Afname niet toegelicht.

2.9 Het is de Raad opgevallen dat het bedrag aan geraamde rentekosten in onderhavig ontwerp niet veranderd is ten opzichte van het bedrag aan geraamde rentekosten in de Landsbegroting 2023. In het dienstjaar 2023 zullen de aflossingen op leningen Afl. 1.388,5 miljoen bedragen, waarvan ruim Afl. 1.325,2 miljoen dient te worden geherfinancierd.²⁹ Gezien de huidige ontwikkelingen op de financiële markten, gekenmerkt door stijgende rentestanden, is de Raad van mening dat de herfinanciering met hogere rentekosten voor 2023 (en de jaren daarna) gepaard zal gaan.

Hierbij merkt de Raad op dat onder het te herfinancieren bedrag ook de door Nederland - reeds eerder geherfinancierde - verstrekte liquiditeitsleningen naar aanleiding van de COVID-19 pandemie ten bedrage van Afl. 915,5 miljoen vallen, waarvan de einddatum 10 oktober 2023 is.³⁰ Aangezien ook Nederland geconfronteerd wordt met de internationaal hogere rentestanden, zal de herfinanciering van de liquiditeitsleningen naar moet worden aangenomen niet, zoals voorheen, tegen een rentepercentage van 0,0% plaatsvinden, maar tegen een hoger rentepercentage. Geadviseerd wordt dan ook om het bedrag aan rentekosten voor 2023 in overeenstemming te brengen met de huidige ontwikkelingen op de financiële markten

²⁸ Voor de aanschaf van een NSS Digital Warehouse was in de ontwerp-Landsbegroting 2023 aan investeringen een bedrag van Afl. 2.520.000 opgenomen (zie MvT behorende bij de ontwerp-Landsbegroting 2023, p. 188). Bij Nota van Wijziging is dit bedrag met Afl. 328.000 verminderd.

²⁹ Zie de opgenomen Financieringsstaat onder artikel 1, onderdeel B.

³⁰ Zie *Toetsingskader Risicoregelingen Rijksoverheid: Herfinanciering van de liquiditeitsleningen met einddatum 10 april 2022 aan Aruba*. Vindplaats: https://www.eerstekamer.nl/overig/20220404/toetsingskader_risicoregelingen/document3/f=/vlrvnk2lzs zg_opgemaakt.pdf.

en - met betrekking tot de liquiditeitsleningen - met het rentepercentage dat Nederland naar verwachting zal gaan bedingen bij de herfinanciering van deze liquiditeitsleningen.

Collectieve sector

2.10 In de toelichting is - in tegenstelling tot de vorige twee ontwerp-begrotingswijzigingen die de Raad heeft ontvangen³¹ - geen overzicht opgenomen van de collectieve sector. Voor het dienstjaar 2023 zijn de begrotingsnormen - zoals opgenomen in de Landsverordening Aruba financieel toezicht (AB 2015 no. 39) en het op 20 januari 2022 jaar verlengde Samenwerkingsprotocol Aruba Nederland 2019-2021 van 22 november 2018 (het protocol)³² - van toepassing. Dit houdt onder meer in dat voor de collectieve sector in het dienstjaar 2023 een financieringoverschot van 1,0% behaald dient te worden. Teneinde inzicht te bieden in hoeverre in 2023 voldaan wordt aan deze begrotingsnorm, adviseert de Raad dan ook om de toelichting aan te vullen met een overzicht van de collectieve sector.

2.11 In het kader van de met Nederland gemaakte afspraken over bezuinigingen in de zorg, hanteert het Uitvoeringsorgaan AZV (hierna: AZV) het 5-wave model. Bij het opstellen van de begroting voor 2023 is dit model ook gehanteerd en kwam voor het dienstjaar 2023 de bezuiniging in de zorg uit op een bedrag van Afl. 51 miljoen.³³ Mede hierdoor is voor 2023 voor de AZV een overschot van Afl. 8,1 miljoen geraamd.³⁴

De Raad heeft inmiddels uit de media vernomen dat de regering de met Nederland afgesproken bezuinigingen in de zorg van Afl. 60 miljoen per jaar, al dan niet gedeeltelijk, heeft teruggedraaid.³⁵ Wat dit voor gevolgen heeft voor de Landsbegroting

³¹ Zie de ontwerp-Landsverordening tot wijziging van de Landsverordening tot wijziging van de Landsverordening van 30 juli 2021 (AB 2021 no. 125) tot vaststelling van de begrotingen van de ministeries van het Land voor het dienstjaar 2021 en tot wijziging van de Landsverordening instelling ministeries 2018 (AB 2013 no. 94), kenmerk SMR-W-190/2021 en de ontwerp-Landsverordening tot wijziging van de Landsverordening van 13 april 2022 (AB 2022 no. 51) tot vaststelling van de begrotingen van de ministeries van het Land voor het dienstjaar 2022, de Landsverordening van 13 mei 2022 (AB 2022 no. 65) tot vaststelling van de begroting van de Staten van Aruba voor het dienstjaar 2022, de Landsverordening van 10 mei 2022 (AB 2022 no. 64) tot vaststelling van de begroting van de Raad van Advies voor het dienstjaar 2022 en de Landsverordening van 10 mei 2022 (AB 2022 no. 66) tot vaststelling van de begroting van de Algemene Rekenkamer voor het dienstjaar 2022, kenmerk SMR-W-374/2022.

³² Zie Kamerbrief betreffende de besluitvorming Rijksministerraad 4 februari inzake afwijken begrotingsnormen en afbouw salariskorting en verlenging Protocol Aruba-Nederland, d.d. 17 februari 2022, kenmerk 2022-0000072813.

³³ Voorjaarsnota 2023, p. 9.

³⁴ Voorjaarsnota 2023, p. 21.

³⁵ Zie onder meer het artikel 'Hulanda ta insisti! Aruba no por corta menos cu 60 miyon den cuida pa 2023 y despues' van 12 mei 2023 van NoticiaCla (<https://www.noticiacla.com/news/28159>), het artikel 'Aruba stopt door Nederland opgelegde bezuiniging in zorg' van 3 mei 2023 van het Caribisch Netwerk (<https://caribischnetwerk.ntr.nl/2023/05/03/aruba-stopt-door-nederland-opgelegde-bezuiniging-in-zorg/>) en het facebookbericht van 3 mei 2023 van de minister van toerisme en volksgezondheid met betrekking

2023 en het financieringsoverschot van de collectieve sector, is onduidelijk. Zo is niet duidelijk a) of door het al dan niet gedeeltelijk, terugdraaien van deze bezuinigingen bij de AZV in plaats van een overschot, een tekort te verwachten is waardoor er alsnog een Landsbijdrage aan de AZV verschuldigd wordt, b) of door het, al dan niet gedeeltelijk, terugdraaien van deze bezuinigingen de begrotingsnormen - waaronder een financieringsoverschot van 1,0% van de collectieve sector - nog gehaald kunnen worden en c) welke consequenties het, al dan niet gedeeltelijk, terugdraaien van de bezuinigingen zal hebben voor de herfinancieringsmogelijkheden (en de hiermee gepaard gaande renteverplichtingen) bij Nederland van de in 2023 af te lossen liquiditeitsleningen. De Raad adviseert dan ook om op voornoemde vraagpunten in de toelichting in te gaan.

2.12 Verder zullen, bij een inwerkingtreding van de heffing van BBO/BAVP en BAZV bij de invoer van goederen later dan 1 juni 2023 (zie onderdeel 2.3 van onderhavig advies), de ontvangsten uit de BAZV lager uitvallen dan begroot is voor het dienstjaar 2023. In dat geval zullen de beschikbare middelen voor de AZV lager uitvallen. Ook hier adviseert de Raad toe te lichten a) of door een latere inwerkingtreding van de heffing van BBO/BAVP en BAZV bij de invoer van goederen in 2023 een tekort bij de AZV zal ontstaan waardoor een Landsbijdrage aan de AZV nodig zal zijn en b) welke gevolgen dit heeft voor het financieringsoverschot van de collectieve sector.

2.13 In het kader van een nieuw gesloten goedkopere dienstverleningsovereenkomst met Serlimar, wordt de raming van de post goederen en diensten bij het ministerie van Transport, Integriteit, Natuur en Ouderenzorg structureel naar beneden toe bijgesteld.³⁶ De toelichting gaat niet in op de achtergrond van deze gecreëerde mogelijkheid tot het sluiten van deze goedkopere overeenkomst en de financiële gevolgen hiervan voor Serlimar en de collectieve sector in zijn geheel. De vraag is wat de consequenties zijn voor de resultaten van Serlimar als gevolg van dit verlies aan inkomsten en of dit negatieve gevolgen zal hebben voor het financieringsoverschot van de collectieve sector. Geadviseerd wordt om hier in de toelichting op in te gaan.

3. Redactioneel

Voorstellen tot redactionele verbeteringen zijn in de marge van het ontwerp en de toelichting aangegeven.

tot het stopzetten van de 5,5% korting op de zorgverleners (<https://www.facebook.com/danguioduber/posts/pfbid02wUiGx3QdCgRBMGYQxzm4kNKbzsvH8okdKoQ6yn1rzzaQQ9iMdtMK24Bv6uX9RSkl>).

³⁶ MvT, p. 7.

4. Conclusie en eindadvies

Het financieringsoverschot van het Land zou als gevolg van de voorgestelde aanpassingen niet veranderen ten opzichte van de Landsbegroting 2023 en dientengevolge nog steeds uitkomen op Afl. 63,3 miljoen (1,0% van het BBP). Voor de collectieve sector bedraagt het financieringsoverschot Afl. 62,6 miljoen (1,0% van het BBP).

Echter, de wijzigingen in het ontwerp hebben uitsluitend betrekking op enkele incidentele en structurele beleidsmatige verschuivingen, waarbij de toelichting op een aantal van deze wijzigingen onvoldoende ingaat. Daarnaast wordt in het ontwerp niet uitgegaan van de meest actuele en beschikbare financiële en economische gegevens. Hierdoor zet de Raad vraagtekens bij het realiteitsgehalte van de in het ontwerp gebruikte cijfers aan zowel de ontvangstenkant als de bestedingskant.

De Raad kan zich voor het overige met de doelstelling en de inhoud van het ontwerp verenigen en geeft u in overweging het aan de Staten aan te bieden, nadat met het voorgaande rekening is gehouden.

De Secretaris,

De Voorzitter,

mr. A. Braamskamp

mr. D.G. Kock